

اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح بهینه‌سازی مصرف آب شرب»

مقدمه

با چالش‌های موجود در بخش آب کشور، شامل خشکسالی‌ها و کم‌آبی‌های اخیر و همچنین بهره‌وری پایین آب در بخش‌های مختلف، لزوم توجه به افزایش بهره‌وری آب را ضروری می‌نماید. یکی از بخش‌های مصرف‌کننده آب، مصارف مربوط به شرب است. قیمت فروش پایین آب در این بخش از یک طرف و تلفات موجود در شبکه‌های توزیع از طرف دیگر، بهره‌وری پایینی را برای این بخش رقم زده است. «طرح یک فوریتی بهینه‌سازی مصرف آب شرب»، با هدف ارتقای بهره‌وری مصرف آب شرب در تاریخ ۱۳۹۳/۸/۴ به مجلس شورای اسلامی ارائه شده است. در این گزارش پس از بررسی کلیات این طرح و مواد مختلف آن، اظهارنظر کارشناسی در این رابطه ارائه می‌گردد.

مشخصات طرح

دوره نهم - سال سوم

شماره ثبت:

۵۱۸

طرح بهینه‌سازی مصرف آب شرب

شماره چاپ:

۱۲۴۰

تاریخ چاپ:

۱۳۹۳/۸/۲۱

طرح یک فوریتی بهینه‌سازی مصرف آب شرب، در تاریخ ۱۳۹۳/۸/۴ با امضای ۳۳ نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی ارائه شده است. در این طرح پس از ارائه مقدمه توجیهی، چالش‌های کلان صنعت آب و فاضلاب شهری و روستایی شامل چالش نخست درباره مباحث مصرف آب، چالش دوم شامل مباحث مالی، چالش سوم شامل مباحث تأمین آب شرب، چالش چهارم شامل مباحث کیفیت آب شرب و چالش پنجم شامل مباحث بازچرخانی پساب ارائه شده است. طرح مذکور دارای پنج ماده است که در ماده اول شرایط تأمین آب شرب و بهداشت به سه حالت شرایط عادی، شرایط تنش آبی و شرایط بحران آب تقسیم شده است. ماده (۲) طرح، وزارت نیرو را به‌عنوان متصدی تشخیص موارد مختلف و اجرای مواد طرح تعیین کرده است. طی مواد (۳)، (۴) و (۵) نیز به ترتیب موارد مربوط به شرایط عادی، تنش آبی و بحران آب در این طرح مورد بررسی قرار می‌گیرد.

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور تولیدی
دفا تر: مطالعات زیربنایی
مطالعات فرهنگی
مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

بررسی کارشناسی طرح بهینه‌سازی مصرف آب شرب

بررسی ماده (۱) طرح

شماره مسلسل:

۲۵۰۱۴۱۲۳

تاریخ انتشار:

۱۳۹۳/۱۰/۲۹

در این ماده شرایط تأمین آب شرب و بهداشت با توجه به مقایسه میزان منابع آبی موجود و میزان مصرف تقسیم‌بندی شده است، ولی تعریف دقیقی برای منابع آبی موجود از منظر فاصله منبع تأمین تا نقطه مصرف ذکر نشده است. همچنین به نوع و محل منبع تأمین آب (مانند انتقال آب بین حوضه‌ای یا استفاده از آب‌های غیرمترعارف یا شیرین‌سازی آب دریا) اشاره‌ای نشده است. به نظر می‌رسد بهتر است عبارت «در یک زمان خاص» از بندها حذف شود، زیرا ذکر اوج مصرف، خود نشان‌دهنده زمان خاص است و همچنین عبارت تکراری انتهایی این بندها به صورت یک تبصره ذیل ماده (۱) آورده شود.

بررسی ماده (۲) طرح

در ماده (۲) طرح، اقداماتی آمده است که وزارت نیرو می‌تواند جهت بهینه‌سازی مصرف آب شرب انجام دهد که این موارد در مواد بعدی ارائه شده است و لذا توصیه می‌شود این ماده حذف شود.

بررسی ماده (۳) طرح

- مواردی که طی بندهای ماده (۳) طرح، در شرایط عادی ارائه شده‌اند، جزء فرآیندهای مستمر بوده و لازم است که در تمامی شرایط (عادی، تنش آبی و بحران آب) عملیاتی شوند، لذا پیشنهاد می‌شود که این بندها در تمام شرایط تکرار شوند یا به صورت مواد مستقل آورده شوند.

- بعضی از بندهای ماده (۳) (بندهای «۶»، «۷» و «۹») منجر به افزایش هزینه‌های عمومی می‌گردد و در این زمینه راهکاری برای تأمین منابع مالی مورد نیاز اندیشیده نشده و از این حیث با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی در تعارض است.

- در مورد بند «۸» ماده (۳) قابل ذکر است که با توجه به بالا بودن مصرف آب مکان‌های اقامتی از جمله هتل‌ها نسبت به نرخ اشتغال آنها، تمهیدات در نظر گرفته شده در بند «۸» ماده (۳) طرح مذکور می‌تواند مشوق لازم برای اقدام عملی جهت بهینه‌سازی مصرف آب در اینگونه اماکن را فراهم آورد. لکن محدود نمودن تأسیسات اقامتی در طرح مذکور به هتل‌ها صحیح به نظر نمی‌رسد و لازم است این بند همه تأسیسات اقامتی از جمله هتل‌ها، هتل آپارتمان‌ها، مهمانپذیرها و ... را نیز شامل گردد.

- در بند «۵» ماده (۳) در اختیار گذاشتن تجهیزات کاهنده مصرف برای مشترکان نباید فقط در انحصار شرکت‌های آب و فاضلاب باشد.

- بند «۱۳» ماده (۳) عملیاتی‌سازی بند «۱۲» همین ماده می‌باشد و لذا پیشنهاد می‌شود که در ادامه آن بند آورده شود و به صورت یک بند مستقل نباشد.

بررسی ماده (۴) طرح

- بندهای «۲»، «۴» و «۸» ماده (۴) استفاده از آب شبکه توزیع را در مواردی ممنوع شمرده است در حالی که نه تنها در این طرح، بلکه در سایر قوانین مربوطه هیچ‌گونه منبع تأمین جایگزینی برای این مصارف دیده نشده است و این امر می‌تواند اجرای بندهای مذکور را مخدوش کند.

- در بند «۵» ماده (۴) برای اخذ جریمه، الگوی مصرف در کل کشور ثابت فرض شده است. این امر در حالی است که در برخی مناطق مانند جنوب کشور، میزان مصرف آب به دلیل دمای بالای هوا، بیشتر از مناطق شمالی کشور است. لذا با توجه به تنوع اقلیمی کشور، نمی‌توان برای کل کشور الگوی مصرف واحد در نظر گرفت و لازم است که الگوی مصرف مناطق مختلف کشور، متفاوت در نظر گرفته شود و جریمه‌ها نیز به صورت متناسب لحاظ گردد. البته لازم به ذکر است که تعیین الگوی مصرف آب شرب باید در کمیته‌ای متشکل از وزارت نیرو (شرکت مهندس آب و فاضلاب کشور)، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و برخی سازمان‌های مردم‌نهاد مرتبط صورت گیرد و به تصویب شورای اقتصاد برسد.

- علیرغم پیشنهاد راهکارهایی برای تأمین منابع مالی مورد نیاز در بند «۷» ماده (۴)، به دلیل اینکه درآمد حاصله از این طریق در ابهام قرار دارد، این بند رافع ایراد مقرر در اصل هفتادوپنجم قانون اساسی نیست.

- با توجه به مفاد تبصره «۱» ماده (۱۱۷) قانون برنامه پنجم توسعه مبنی بر ممنوع شدن ارائه تخفیف، ترجیح و یا معافیت مالیاتی در طی سال‌های اجرای قانون برنامه پنجم توسعه، تبصره ذیل بند «۸» ماده (۴)، با مفاد این بخش از برنامه پنجم توسعه همخوانی ندارد و مطابق آیین‌نامه داخلی، نیازمند کسب دوسوم آرای نمایندگان است.

- در بند «۶» ماده (۴) میزان بیست متر مکعب در ماه برای کل کشور نباید به صورت ثابت باشد و بسته به مناطق مختلف باید متفاوت باشد. همچنین شرایط برای تخلف‌های بعدی پیش‌بینی نشده است.

بررسی ماده (۵) طرح

- در بند «۱» ماده (۵) باید بدون هزینه بودن هشدار به مشترکین از طریق رسانه‌ها تصریح گردد.

- جرائم موضوع بند «۲» ماده (۵) باید همان‌گونه که در مورد جرائم بند «۵» ماده (۴) اشاره شد، در مناطق مختلف کشور به صورت متغیر باشد.

- در مورد بند «۹» ماده (۵) و همچنین تبصره ذیل بند «۱۰» ماده (۵) چالش‌های مشابهی مانند موارد ذکر شده در ماده (۴) طرح نیز قابل بیان می‌باشد.

جمع‌بندی

با توجه به کم‌آبی‌های اخیر و بحران‌های به وجود آمده در مورد آب، ارائه طرح یک فوریتی بهینه‌سازی مصرف آب شرب به‌عنوان گامی مثبت در جهت اصلاح الگوی مصرف آب شرب در مناطق مختلف کشور، مورد تأیید است. مهمترین نکته‌ای که در مورد این طرح وجود دارد، موضوع تأمین منابع مالی آن است. بخش‌هایی از طرح مانند بندهای «۶»، «۷» و «۹» ماده (۳) از این منظر با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی در تعارض است. نکته مهم دیگر موضوع ضمانت اجرایی موارد ممنوعه طرح است که به خوبی دیده نشده است. بدون لحاظ ضمانت‌های اجرایی محکم و قابل پیگیری اثربخشی طرح مذکور چشمگیر نخواهد بود. از اهم نکاتی که در طرح مغفول مانده است، مقوله محاسبه تعرفه‌های خدمات آب و فاضلاب براساس قیمت تمام شده این خدمات در هر منطقه است. پرواضح است وقتی که فاصله بین قیمت فروش و قیمت تمام شده آب زیاد باشد، نمی‌توان انگیزه صرفه‌جویی و اصلاح الگوی مصرف را در مشترکان پرمصرف به راحتی ایجاد کرد. البته لازم به ذکر است که افزایش قیمت‌های تعرفه‌های آب و فاضلاب نباید بدون ارتقای بهره‌وری و کاهش تلفات مربوطه توسط شرکت‌های آب و فاضلاب صورت گیرد، زیرا زمانی دریافت تعرفه‌های آب و فاضلاب براساس قیمت‌های تمام شده باید صورت گیرد که شاخص‌های بهره‌وری مربوط به آنها در سطح مطلوبی قرار داشته باشد. به دیگر موارد مانند موضوع متناسب بودن جریمه‌ها با مناطق مختلف کشور و موارد جزئی دیگر در بررسی هر ماده در متن گزارش اشاره شد.

